

Soạn bài Một người Hà Nội (Nguyễn Khải) - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Nhân vật trung tâm của truyện là cô Hiền. Nhận xét về tính cách cô Hiền, đặc biệt là suy nghĩ, cách ứng xử của cô trong từng thời đoạn của đất nước. Vì sao tác giả lại cho cô Hiền là "một hạt bụi vàng" của Hà Nội?

Trả lời:

*** Tính cách, phẩm chất của nhân vật cô Hiền:**

- Nhân vật trung tâm của truyện ngắn là cô Hiền, cũng như những người Hà Nội, cô đã cùng Hà Nội, cùng đất nước trải qua nhiều biến động thăng trầm nhưng vẫn giữ được cốt cách người Hà Nội. Cô sống thẳng thắn, chân thành, không giấu giếm quan điểm, thái độ của mình với mọi hiện tượng xung quanh.

- Suy nghĩ về cách ứng xử của cô trong từng thời đoạn của đất nước:

+ Hoà bình lập lại ở miền Bắc, cô Hiền nói về niềm vui và cả những cái có phần máy móc, cực đoan của cuộc sống xung quanh: "vui hơi nhiều, nói cũng hơi nhiều...", theo cô "chính phủ can thiệp vào nhiều việc của dân quá"... cô tính toán mọi việc trước sau rất khôn khéo và "đã tính là làm, đã làm là không để ý đến những đàm tiếu của thiên hạ...".

+ Miền Bắc bước vào thời kì đương đầu với chiến tranh phá hoại hàng loạt bằng không quân của Mĩ. Cô Hiền dạy con biết, cách sống "biết tự trọng, biết xấu hổ", biết sống đúng với bản chất của người Hà Nội. Đó cũng là lí do vì sao cô sẵn sàng cho con trai ra trận: "Tao đau đớn mà bằng lòng, vì tao không muốn nó sống bám vào sự hi sinh của bạn. Nó dám đi cũng là biết tự trọng...".

+ Sau chiến thắng mùa xuân 1975, đất nước trong thời kì đổi mới, với không khí xô bồ của thời kì kinh tế thị trường, cô Hiền vẫn là một người Hà Nội của hôm nay, thuần túy Hà Nội, không pha trộn. Từ chuyện cây si cổ thụ ở đền Ngọc Sơn, cô Hiền nói về niềm tin vào cuộc sống ngày càng tốt đẹp hơn.

*** Cô Hiền - "một hạt bụi vàng" của Hà Nội, vì:**

- Nói đến hạt bụi, người ta nghĩ đến vật nhỏ bé, tầm thường. Có điều là hạt bụi vàng thì dù nhỏ bé nhưng có giá trị quý báu.

- Cô Hiền là một người Hà Nội bình thường thâm sâu những nét tinh hoa trong bản chất người Hà Nội. Bao nhiêu hạt bụi vàng, bao nhiêu người như cô Hiền sẽ hợp lại thành những "ánh vàng" chói sáng. Ánh vàng ấy là phẩm giá người Hà Nội, là truyền thống cốt cách người Hà Nội.

Câu 2. Nêu cảm nghĩ về nhân vật "tôi", Dũng, người mẹ của Tuất, những thanh niên Hà Nội và cả những người tạo nên "nhận xét không mấy vui vẻ" của nhân vật "tôi" về Hà Nội.

Trả lời:

- Nhân vật "tôi": Thấp thoáng sau những dòng chữ là hình ảnh nhân vật "tôi" - đó là một người đã chứng kiến và tham gia vào nhiều chặng đường lịch sử dân tộc. Trên những chặng đường ấy,

nhân vật "tôi" đã có những quan sát tinh tế, cảm nhận nhạy bén, sắc sảo, đặc biệt là về nhân vật cô Hiền, về Hà Nội và người Hà Nội. Ẩn sâu trong giai điệu vừa vui vừa đùa, khôi hài, vừa khôn ngoan, trải đời là hình ảnh một con người gắn bó thiết tha với vận mệnh đất nước, trân trọng những giá trị văn hóa của nhân vật. Nhân vật "tôi" mang hình bóng Nguyễn Khải, người kể chuyện, một sáng tạo nghệ thuật sắc bén đem đến cho tác phẩm một điểm nhìn trần thuật chân thật, khách quan và đúng đắn, sâu sắc.

- Nhân vật Dũng: là con trai đầu rấ mực yêu quý của cô Hiền. Anh đã sống đúng với những lời mẹ dạy về cách sống của người anh hùng cùng với 660 thanh niên ưu tú của Hà Nội lên đường dâng hiến tuổi xuân của mình cho đất nước. Dũng, Tuất và tất cả những chàng trai Hà Nội đã góp phần tô thắm thêm cốt cách tinh thần người Hà Nội, phẩm giá cao đẹp của con người Việt Nam.

- Bên cạnh sự thật về những người Hà Nội có phẩm chất cao đẹp, còn có những người tạo nên "nhận xét không mấy vui vẻ" của nhân vật "tôi" về Hà Nội. Đó là "ông bạn trẻ đạp xe như gió" đã làm xe người ta suýt đổ lại còn phóng xe vượt qua rồi quay mặt lại chửi "Tiên sư cái anh già", là những người mà nhân vật tôi quên đường đi hỏi thăm... Đó là "những hạt sạn" của Hà Nội, nay cần phải làm rất nhiều điểm để giữ gìn và phát huy cái đẹp trong tính cách người Hà Nội.

Câu 3. Chuyện cây si cổ thụ ở đền Ngọc Sơn bị bão đánh bật rễ rồi lại hồi sinh gọi cho anh (chị) suy nghĩ gì?

Trả lời:

Hình ảnh cây si cổ thụ ở đền Ngọc Sơn bị bão đánh bật rễ rồi lại hồi sinh nói lên quy luật bất diệt của sự sống. Quy luật này được khẳng định bằng niềm tin của con người thành phố đã kiên trì cứu sống được cây si.

Cây si cũng là một biểu tượng nghệ thuật, một hình ảnh ẩn dụ về vẻ đẹp của Hà Nội. Hà Nội có thể bị tàn phá, bị nhiễm bệnh vẫn là một người Hà Nội với truyền thống văn hóa đã được nuôi dưỡng suốt các chặng đường lịch sử, là cốt cách, tinh hoa, linh hồn đất nước.

Câu 4. Giọng điệu trần thuật và nghệ thuật xây dựng nhân vật của Nguyễn Khải trong tác phẩm có gì đáng chú ý?

Trả lời:

- Giọng điệu trần thuật: một giọng điệu rất trải đời, vừa tự nhiên, dân dã vừa trĩu nặng suy tư, vừa giàu chất khái quát, triết lí, vừa đậm tính đa thanh. Sự tự nhiên, dân dã tạo nên phong vị hài hước rất có duyên trong giọng kể của nhân vật "tôi", tính cách đa thanh thể hiện trong lời kể: nhiều giọng (tự sự xen lẫn hoài nghi, tự hào xen lẫn tự hào..). Giọng điệu trần thuật đã làm cho truyện ngắn đặc sắc, đặc chất tự sự rất đời thường mà hiện đại.

- Nghệ thuật xây dựng nhân vật:

+ Tạo tình huống gặp gỡ giữa nhân vật "tôi" và các nhân vật khác

+ Ngôn ngữ nhân vật góp phần khắc họa tính cách (ngôn ngữ nhân vật "tôi" đậm vẻ suy tư, chiêm nghiệm, lại pha chút hài hước, tự trào, ngôn ngữ của cô Hiền ngắn gọn, rõ ràng, dứt khoát...)